

Rantasalmen kunnan osallisuussuunnitelma ja vuosisuunnitelma 2025-2027

hyväksytty

hyvinvointi- ja sivistyslautakunta 20.3.2025 § X

kunnanhallitus 31.3.2025 § X

Kunnanvaltuusto 14.4.2025 § X

Tausta

Osallisuuden edistäminen on osa kansalaisyhteiskuntaa sekä Suomen lainsäätäjän ja Euroopan unionin tavoitteita. Se on nostettu yhdeksi keskeiseksi keinoksi torjua köyhyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Osallisuutta edistämällä vähennetään eriarvoisuutta.

Kuntalain 22 §:n mukaan kunnanvaltuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan kuntalain mukaan edistää erityisesti:

- järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja
- selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa
- valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin
- järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun
- suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa
- tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua

Kunnat voivat vapaasti päättää siitä, miten käytännössä toteuttavat tämän velvollisuutensa.

Nykytila

Tällä hetkellä Rantasalmen kunnalla on käytössä osallistamistapoina sähköinen palautekanava ja kuntalaisaloite.fi -palvelu, liikunnan kumppanuuspyytä, säännölliset yhdistystapaamiset hyvinvoinnin toimialan ja elinvoiman järjestämänä (yhdistysten ja kulttuuritoimijoiden tapaamiset ja yrittäjien aamukahvit), yritysvierailut, erilaiset kyselyt, lausuntojen pyytäminen eri toimijoilta ja kuntalain mukaisina vaikuttamistoimieliminä vanhus- ja vammaisneuvosto ja nuorten vaikuttajaryhmä KASVO. Yhtenäiskoululla toimii vanhempainneuvosto ja lukiolla lukioneuvosto. Kunnan omistamaan vuokra-asumiseen liittyvässä osallistamisessa toimintatapana on asukkaiden kokous.

Kunnan ilmoitukset ja kuulutukset, päätöksenteon esityslistat ja pöytäkirjat ovat nähtävillä kunnan verkkosivuilla ja kunnalla on viestinnässä käytössä verkkosivujen lisäksi myös sosiaalisen median kanavia, varhaiskasvatuksessa Daisy -sovellus, koulupuolella Wilma -sovellus ja sähköisiä palvelupyyntöjä on mahdollista tehdä kunnan kiinteistöihin, teknisiin palveluihin ja liikuntapaikkoihin liittyen.

Kunnan yhtenäiskoulun ja lukion oppilaskuntatyö on aktiivista ja kuntalaisolohuone toimii kunnantalolla tapahtumien ja vapaan toiminnan järjestämistilana.

Kunnalla on yhdistystoiminnan aktivoimiseen, kehittämiseen ja osallistumisen edistämiseen suunnattuja, vuosittain jaettavia avustuksia mm. kulttuuri-, liikunta- ja kylätoiminta-avustukset sekä aikuisten harrastamisen palveluseteli. Kunnassa on kokeiltu myös osallistavaa budjetointia ja kunnanvaltuuston kokousten striimaamista verkkoon, järjestetty kuntalaiskuulemisia tärkeistä valmisteilla olevista asioista ja viimeisin kaavakävely osana Aurinkorannan kaavaprosessia. Vaalien järjestäminen on keskeinen ja säännöllisesti toistuva osallisuuden muoto kunnassa.

Kunnan luottamushenkilöillä on keskeisen kokoustoiminnan lisäksi käytössä kuntalain ja hallintosäännön mukaiset osallistumisen toimintatavat mm. valtuustoaloite. Kunnassa toimii kunnanvaltuuston ja -hallituksen lisäksi hyvinvointi- ja sivistyslautakunta, tekninen ja ympäristölautakunta, tarkastuslautakunta ja keskusvaalilautakunta, henkilöstöjaosto, hyvinvointi- ja sivistyslautakunnan yksilöasioiden jaosto ja toimieliminä vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorten vaikuttajaryhmä KASVO ja elinvoimatoimikunta. Äänestämisen eri vaaleissa on jokaisen äänioikeutetun mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekijöiden valintaan.

Kunnan henkilöstön osallisuusmahdollisuuksiin kuuluu mm. henkilöstötilaisuudet, toimialakohtaiset henkilöstö- ja esimiespalaverit, intranet, henkilöstön kehittämissuunnitelmat esim. koulutussuunnitelma, yhteistoimintamenettelyt, työyhteisöpäivät ja henkilöstökyselyt.

Kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden näkemys osallistamisen nykytilasta ja tarpeista

Kunta teki loka-marraskuun 2024 vaihteessa kuntalaisille ja vapaa-ajan asukkaille kyselyn, kuinka nykyinen osallistaminen toteutuu ja miten sen toivotaan toteutuvan jatkossa. Kyselyyn vastasi 140 henkilöä, joista kuntalaisia oli 56 % ja kesääsukkaita 44 %. Vastanneista 69 % oli naisia ja 31 % miehiä ja yksi muu vastaus. Vastaajien keski-ikä kuntalaisissa oli 54,5 v ja vapaa-ajan asukkaiden 57,3 v.

Vastanneista niin kuntalaiset kuin vapaa-ajan asukkaat kokivat tulevansa parhaiten kuulluksi ottamalla yhteyttä kunnan työntekijöihin, vastaamalla kyselyihin ja osallistumalla esim. kuntalaisiltoihin tai teematapaamisiin. Kuntalaiset kokivat tulevansa kuulluksi myös ottamalla yhteyttä kunnan luottamushenkilöihin ja/tai yhdistysten edustajiin eri jaostoissa. Palautteen antaminen palautekanavien kautta, kunnan somekanaviin kommentointi tai virallisiin kuulemisiin kantaa ottaminen koettiin vieraammaksi tavaksi osallistua. Vastanneista kuntalaisista noin 13 % ja vapaa-ajan asukkaista 21 % koki, ettei tule kuulluksi lainkaan.

Osallistamisen toivotut tavat kyselyn perusteella ovat vastanneiden kuntalaisten mielestä tärkeysjärjestyksessä:

- 1) kyselyihin vastaaminen
- 2) suorat yhteydenotot kunnan työntekijöihin
- 3) suorat yhteydenotot kunnan luottamushenkilöihin ja /tai yhdistysten edustajiin eri jaostoissa
- 4) palautteen anto eri palautekanavia pitkin
- 5) kuntalais- ja muihin teemailtoihin osallistuminen
- 6) kunnan sosiaalisen median kanaviin kommentoiminen
- 7) virallisiin kuulemisiin kannanotto

8) jokin muu määrittelemätön tapa

Osallistamisen toivotut tavat kyselyn perusteella ovat vastanneiden vapaa-ajan asukkaiden mielestä tärkeysjärjestyksessä:

- 1) kyselyihin vastaaminen
- 2) palautteen anto eri palautekanavia pitkin
- 3) kuntalais- ja muihin teemailtoihin osallistuminen
- 4) suorat yhteydenotot kunnan työntekijöihin
- 5) kunnan sosiaalisen median kanaviin kommentoiminen
- 6) suorat yhteydenotot kunnan luottamushenkilöihin ja /tai yhdistysten edustajiin eri jaostoissa
- 7) virallisiin kuulemisiin kannanotto

Avointen vastausten perusteella osallisuuden edistämisessä nousee esille kolme teemaa:

- 1) Kuulluksi tulemisen kokemus ja vuorovaikutuksen kehittäminen
- 2) Tiedottamisen laatu ja tavoitavuus
- 3) Vapaa-ajan asukkaiden osallistaminen

Kuulluksi tulemisen kokemus ja vuorovaikutuksen kehittäminen

Monet vastaajat kokevat, että kuntalaisten kuuleminen jää pinnalliseksi ja he toivovat syvempää vuorovaikutusta. Erityisesti toivotaan, että kuntalaisten mielipiteitä hyödynnettäisiin konkreettisesti päätöksenteossa eikä vain muodollisena kuulemisen keinona.

Keskeiset näkökulmat:

- kuntalaiset haluavat tuntea itsensä osaksi kunnan päätöksentekoa, ei pelkästään passiivisina osallistujina.
- Yhteydenpito viranhaltijoihin koettiin osin vaikeaksi ja useat vastaajat kokivat, ettei heidän palautteisiinsa tai kysymyksiinsä reagoitu.
- Toivottiin säännöllisempiä ja useammin toistuvia, matalan kynnyksen tapaamisia kuntalaisten ja viranhaltijoiden välillä.

Tiedottamisen laatu ja tavoitettavuus

Vastauksissa korostui tarve paremmalle viestinnälle kunnan asioita, palveluista ja osallistumismahdollisuuksista. Tiedottamisen välineissä toivottiin monikanavaisuutta, jotta erilaiset kuntalaisryhmät tavoitettaisiin.

Keskeiset näkökulmat:

- Paikallislehden merkitys tiedotusvälineenä on vahva ja somen käyttö tavoittaa osan kuntalaisista
- Moni toivoi perinteisiä tiedotuskeinoja, kuten postin kautta jaettavia tiedotteita
- Tapahtumista, erityisesti matkailijoille ja vapaa-ajan asukkaille suunnatuista, toivottiin tiedotusta myös englanniksi ja ruotsiksi

Vapaa-ajan asukkaiden osallistaminen

Useat vastaajat mainitsivat, että vapaa-ajan asukkaiden toivottaisiin olevan aktiivisemmin mukana kunnan toiminnan suunnittelussa ja tapahtumien järjestämisessä. Myös kylien aktiivista roolia haluttiin tukea.

Keskeiset näkökulmat:

- Kuntalaiset kokevat, että vapaa-ajan asukkaiden ja kylien merkitys kunnan elinvoimalle jää väjäksi ja että kesäaikaan tulisi olla enemmän ohjelmaa
- Tapahtumia, joissa vapaa-ajan asukkaat ja vakituiset asukkaat voivat kohdata, pidettiin tärkeinä yhteisöllisyyden lisäämiseksi
- Ehdotettiin, että vapaa-ajan asukkaiden mielipiteitä voitaisiin kuulla aktiivisemmin esimerkiksi tapahtumien ja palveluiden kehittämiseksi

Osallisuussuunnitelman luonnoksen kuuleminen

Osallisuussuunnitelman luonnos oli kommentoitavana yleisesti kunnan verkkosivujen kautta ja myös kirjastolla ja siitä pyydettiin lausunnot nuorten vaikuttajaryhmä KASVOLta ja vanhus- ja vammaisneuvostolta alkuvuodesta 2025.

Kuntalaiskommenteissa (4 kpl) nousee esiin kuntalaispaneelin sisällyttäminen osallistamiskeinoihin, sähköisen osallistumisen mahdollistaminen ja verkkosivuille kyselyn asettamisen selkeys, osallistamistilaisuuksien ajankohtatoiveet eri elämäntilanteissa olevien näkökulmista esim. päiväaikojen hyödyntäminen perinteisten ilta-aikojen sijaan.

Vanhus- ja vammaisneuvosto nosti esille, että tehtävissä kyselyissä tulee ottaa aina huomioon myös muut vastausmahdollisuudet kuin vain sähköinen lomake. Viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden näkyvyys ja saavutettavuus on tärkeää eri tilaisuuksissa. Kunnan ja hyvinvointialueen tulee huolehtia eri toimin siitä, että jokainen kuntoisuuteensa katsomatta voi ilmaista mielipiteensä mm. tarvittaessa avustettuna. Osallisuussuunnitelmasta toivotaan tehtävän lyhennetty, visuaalisesti selkeä esitys.

Nuorten vaikuttajaryhmä KASVO totesi, että jatkossa materiaalia voisi kerätä kotitalouksiin lähetettävillä kyselylomakkeilla, joissa voisi olla QR-koodi sähköistä vastaamista varten. Lisäksi näistä kyselyistä oli tarpeen mainostaa julisteilla ilmoitustauluilla. Nuorilla on tässä vaiheessa vielä hyvin vähän kokemusta viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden saavutettavuudesta. Nuorilla ei ole ollut tarvetta olla yhteydessä viranhaltijoihin ja luottamushenkilöihin. Nuoret totesivat olevansa vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa samalla linjalla muiden asioiden suhteen.

Osallisuussuunnitelman ja osallistamisen tarve

Rantasalmen kunnan strategisina tavoitteina on säilyttää kunnan elinvoimaisuus, turvata hyvä arki kustannustehokkaasti ja tukea kuntalaisten aktiivisuutta ja omatoimisuutta. Kunnan vision mukaan yhteisöllisyys, toiminnan ketteryys, osallistaminen ja tiivis yhteistyö sidosryhmien kanssa ovat avainasemassa strategian tavoitteiden onnistumisessa. Kuntalaisten osallistaminen on tärkeää, jotta käyttäjien näkökannat ja mielipiteet toimintojen kehittämisessä saadaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esiin esim. isot kehittämisshankkeet/-investoinnit. Kuntalaiset ja kuntalaisten muodostamat yhteisöt, vapaa-ajan asukkaita unohtamatta, ovat jokainen paikkakunnan arjen asiantuntijoita omalta

osaltaan ja tuovat osaamistaan palveluiden kehittämistoimintaan. Osallistamissuunnitelmassa kuvataan, kuinka osallisuutta edistetään yhteisöllisyyteen ja asiakaslähtöisyyteen perustuen ja suunnitelma toimii työntekijöiden ja päättäjien työkalupakkina, josta löytyy ehdotuksia käytettäväksi osallistamismenetelmäksi eri tilanteissa.

Osallistamista ei tehdä osallistamisen vuoksi vaan asetetun tavoitteen tai päämäärän saavuttamiseksi. Osallistaja eli kunta määrittelee tavoitteet ja tekee myös aina lopullisen päätöksen kuntalaisia kuultuaan. Tärkeää on myös mitata osallistamisen tulokset eli mitä osallistamisella saavutettiin. Tavoitteena voi olla osallistamisen tuloksen lisäksi esim. saatujen vastausten määrä ja kattavuus.

Osallistamisen tärkein anti on saada asioihin uusia käyttäjälähtöisiä näkökulmia. Osallistaminen tarjoaa palveluntuottajalle mahdollisuuden oppia ja kokeilla uutta. Kokeilemisen ja kokemuksen kautta on mahdollista löytää parhaat osallistamismenetelmät ja -toimintatavat.

Olipa osallistamisen tapa mikä tahansa, tärkeää on, että jokainen saa tasapuolisesti äänensä kuuluviin, kun on sen aika ja tarve. Kynnyksen osallistumiseen tulee olla mahdollisimman matala.

Viestinnän rooli osallistamisen osana

Selkeä ja avoin viestintä ja tiedottaminen ovat perusta osallisuuden ja vuorovaikutuksellisen yhteistyön syntymiselle. Viestintäkanavina toimivat kunnan sähköiset ilmoituskanavat, sähköposti, paikallislehti, infotilaisuudet ym. kulloisenkin tarpeen ja käyttäjäryhmän mukaan kohdennettuina. Kunnan osallisuussuunnitelman ja viestintäsuunnitelman tulee tukea toisiaan toimintaperiaatteiltaan.

Osallistamisen ja osallistumisen keinot

Osallistamistapoja on monia ja tavan valinta on tapauskohtainen ja voi olla myös eri tapojen yhdistelmä.

Palautteet ja kyselyt

Palautteet ja aloitteet ja kyselyt ovat perinteisiä tapoja saada tietoa kuntalaisten tarpeista ja ajatuksista kunnan toiminnoista ja palveluista. Kunnan verkkosivuilla on käytettävissä sähköinen palautelomake, jolla jätettyyn palautteeseen vastataan henkilökohtaisesti viivytyksettä. Palautetta voi antaa myös esim. puhelimitse, sähköpostilla ja paperisena joko suoraan henkilölle tai kunnan infoon kirjastolla.

Asiakastytyväisyyskyselyillä voidaan kerätä hyvin monipuolisesti tietoa palveluiden kehittämistarpeista. Asiakaskysely usein toteutetaan sähköisenä verkkokyselynä, toki paperisenakin on vastausmahdollisuus edelleenkin mahdollistettu esim. kirjaston toimesta. Lomakkeissa on hyvä huomioida myös selkokieliyysvaatimus. Erityistarpeiden vaatiessa asiakastytyväisyyskysely voidaan hoitaa myös haastatteluin esim. puhelimesta, tapaamisen yhteydessä tai yhteistyössä omaisten kanssa. Tekniikan kehittyessä kyselyiden toteuttamiseen tulee myös uusia toteutustapoja mm. robotiikka.

Kyselyitä on mahdollista myös toteuttaa perinteisinä paperilomakekyselyinä kohderyhmittäin. Tässä usein haasteena matala vastausprosentti, kyselyn käsittelyn kustannus. Kyselytutkimuksia on mahdollista teettää myös ostopalveluna.

Käyttäjäryhmäkohtaiset keskustelutilaisuudet ovat hyvä keino pureskella rajattua kehittämisosa-aluetta. Tapahtumien pop up -pisteet ovat myös tehokas keino kerätä esim. lyhyin kyselyin tai muutoin rajatun aiheen osalta osallistujien ajatuksia. Keskustelu- ja asukastilaisuudet ovat myös käytetty keino kerätä palautetta. Palautetta voidaan kerätä sekä suullisena että kirjallisena.

Lausunnot ja aloitteet

Mahdollisuus lausunnon antamiseen on kuntalaisille annettava varsinkin merkittävässä asioissa esim. palvelurakennemuutokset tai isommat hankkeet. Lausunnon tai muistutuksen voi jättää suoraan kuntaan. Kuntalaisilla on mahdollisuus jättää myös aloitteita esim. toimittamalla aloitteen suoraan kuntaan tai jättämällä sen kuntalaisaloite.fi -palvelun kautta kunnan verkkosivujen kautta.

Äänestykset

Eri käyttäjäryhmien mielipiteitä päätöksenteon tueksi voidaan selvittää äänestyksillä. Toteuttamissuunnitelmista voidaan esittää vaihtoehtoja, joista kuntalaiset ja käyttäjät pääsevät valitsemaan. Äänestäminen voidaan toteuttaa sähköisesti ja jaella eri sähköisten kanavien kautta. Äänestämiseen löytyy myös sovelluksia.

Merkittävässä asioissa voidaan käyttää myös neuvoa-antavaa kansanäänestystä. Kunnanvaltuuston on otettava asia käsittelyyn, jos vähintään neljä prosenttia yli 15-vuotiaista kuntalaisista sitä vaatii.

Osallistava budjetointi

Osallistavalla budjetoinnilla voidaan antaa kuntalaisille valtuudet miettiä käyttökohteita erikseen varatulle määrärahalle. Toiveita voidaan koota esim. verkkokyselyin. Ehdotuksista valitaan toteuttamiskelpoisimmat ja kuntalaisten annetaan valita toteutettavat ehdotukset äänestämällä.

Asukas- ja vapaa-ajanasukas raadit

Erilaisia raateja voidaan kutsua koolle vapaaehtoisista asukkaista tai vapaa-ajanasukkaista jonkin teeman ympärille keskustelemaan ja ideoimaan. Raati voi myös pohtia valmiiksi annettuja vaihtoehtoja ja tehdä niiden pohjalta perustellun päätöksen. Raati voi olla osa osallistavaa budjetointia tai sitä voidaan käyttää esim. ohjelmien tai strategian valmistelun tukena antamassa asioille kuntalais- ja/tai vapaa-ajanasukasnäkökulmaa.

Asiakaskehittäjät

Palveluiden kehittämistä varten voidaan valita asiakaskehittäjiä avoimella haulla. Asiakaskehittäjät tuovat suunnitteluun omat kokemuksensa ja ehdotuksensa.

Vaikuttamistoimielimet

Lakisääteiset vaikuttamistoimielimet ovat nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto ja ei-lakisääteisinä elinvoimatoimikunta ja liikunnan kumppanuuspöytä. Rantasalmella nuorten vaikuttamiselimenä toimii nuorten vaikuttajaryhmä KASVO. Liikunnan kehittämiseen on toukokuussa 2024 perustettu liikunnan kumppanuuspöytä, joka aloittaa kokoontumiset syksyllä 2024. Vaikuttamistoimielimillä on tärkeä asema uusien ehdotusten ja kehittämistoiveiden välittäjinä. Vanhus- ja vammaisneuvostot antavat palautetta ja kehittämis ehdotuksia kunnan palveluista ja osallistuvat eri toimialojen toiminnan

suunnitteluun ja valmisteluun pitäen ikääntyneiden ja vammaisten kuntalaisten tarpeita ja hyvinvointia esillä.

Nuorten vaikuttajaryhmä KASVO tuo omassa roolissaan vastaavasti nuorten näkökulmaa palveluiden ja toimintojen kehittämiseen. Nuoret voivat esittää ideoitaan joko KASVOn jäsenten kautta, suoraan kuntaan palautteena tai koulujen oppilastoiminnan kautta. Vaikuttamistoimielinten edustus voi asiakokonaisuudesta riippuen olla mukana suunnittelu-, valmistelu – ja seurantatyössä. Esimerkiksi vanhus- ja vammaisneuvoston edustus voidaan kutsua mukaan suunnittelutyöhön erityisesti ikäihmisten tai vammaisten palveluihin vaikuttavissa investointihankkeissa. Kunnan hyvinvointityöryhmässä on mukana vanhus- ja vammaisneuvoston edustus ja nuorten vaikuttajaryhmä KASVON edustus kutsutaan mukaan, kun toimielin järjestäytyy.

Elinvoimatoimikunta käsittelee säännöllisissä tapaamisissaan kunnan elinvoimaohjelman toteuttamista ja elinvoiman kehittämiseen liittyviä asioita. Elinvoimatoimikuntaan kuuluu kunnan elinvoimatyön henkilöstöä, luottamushenkilöitä ja paikallisen yrittäjäjärjestön edustajia.

Osallisuussuunnitelman seuranta ja päivittäminen

Osallisuussuunnitelman käyttöönotosta viestitään kunnan työntekijöille ja kuntalaisille ja se liitetään osaksi kunnan perehdyttämisaineistoa. Suunnitelman toimeenpano vastuutetaan kunnan johtoryhmälle ja esimiehille. Osallisuussuunnitelman toimeenpanon tueksi määritellään toimialakohtaiset osallisuutta edistävät toimenpiteet ja mittarit talousarvion tavoitteisiin. Tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, seuranta ja arviointi kytketään osaksi kuntastrategian vuosiraportointia. Osallisuussuunnitelman sisältö käydään läpi vuosittain ja päivitetään suunnitelmaa tarvittaessa.

Osallistamisen tarve, menetelmät ja toteutustavat ja -vastuut / työkalupakki

Osallistamisen tarve	Menetelmä	Kuka/Mitä/Missä
Hankesuunnitelmat	avoin ja oikea-aikainen tiedottaminen	- verkkosivut, paikallislehdet, some - suorat sähköpostit tai kirjalliset tiedotteet palvelun käyttäjille => toimialat itse toteuttavat yhteistyössä markkinointi- ja viestintäkoordinaattorin kanssa
Kehittämis- tai suunnitteluhankkeet		
Kehittämis ehdotukset	keskustelu- tai asukastilaisuus	esim. hankesuunnittelun yhteydessä - tilaisuuteen selkeä aihekokonaisuus - asiantuntijapuheenvuorot - vetäjä
Kunnan yleinen kehittäminen ja tulevaisuuden näkymät	- suullinen ja kirjallinen palautemahdollisuus - läsnäolo- tai verkko- tapaamismahdollisuus (esim. Teams -kutsu)	- yksityiset kuntalaiset, kolmas sektori (yhdistykset, järjestöt, seurakunta), voi olla rajattu kutsu aihepiiriin mukaan => valmisteluista vastaa ko. toimiala (-t)
Kuntastrategia ja erillisohjelmat	kuntalaisfoorumi, kuntalaispaneeli, avoin keskustelutilaisuus tai infotilaisuus	- luottamushenkilöt ja kunnan johto mukana - selkeä aihe - asiantuntijapuheenvuorot - vetäjä

		- yksityiset kuntalaiset ja kolmas sektori => valmisteluista vastaa ko. toimiala (-t)
	osallistava budjetointi	- ehdotukset kuntalaisilta (sis. kyselyt, keskustelu- tai kuntalaistilaisuus) => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	kysely verkossa	- rajattu aihe - laaja palvelunkäyttäjäjoukko - selkokieli kyselyn sisällöntuotannossa - riittävä vastausaika - muistutus ennen vastausajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	lausunto	- joko avoin tai kohdennettu pyyntö - sähköpostivastausmahdollisuus tai käytössä oleva muu sähköinen vastausmahdollisuus - riittävä vastausaika => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	äänestys verkossa, sosiaalisessa mediassa tai sovelluksella	- vapaasti vastattavissa - laaja palvelunkäyttäjäjoukko - selkokieli sisällöntuotannossa - riittävä vastausaika - muistutus ennen vastausajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	äänestys(linkki) sähköpostilla	- rajattu käyttäjäjoukko - selkokieli sisällöntuotannossa - riittävä vastausaika - muistutus ennen vastausajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	kilpailu	- linkki verkkosivulla ja sosiaalisessa mediassa - selkokieli - riittävä vastausaika - muistutus ennen kilpailuajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
Asiakastyytyväisyys	kysely verkossa	- vapaasti vastattavissa - laaja palvelunkäyttäjäjoukko - selkokieli sisällöntuotannossa - riittävä vastausaika - muistutus ennen vastausajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	kysely(linkki) sähköpostilla	- rajattu käyttäjäjoukko

		- selkokieli sisällöntuotannossa - riittävä vastausaika - muistutus ennen vastausajan päättymistä => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	kysely paperilomakkeella	- rajattu käyttäjäjoukko - käyttäjät, joilla ei ole tietoteknisiä välineitä ja/tai osaamista - selkokieli sisällöntuotannossa - helppo/ilmainen palautusmahdollisuus lomakkeelle, QR -koodin kautta vastaus - riittävä vastausaika => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	vammais- ja vanhusneuvoston kautta kerättävä palaute, puhelinkyselyt ja omaisten illat	- Vanhus- ja vammaispalvelujen käyttäjät kohderyhmänä - selkeä, rajattu asiasisältö - puhelinkyselyn selkokielineen pohja => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	vanhempainillat	- varhaiskasvatus ja koulut järjestävät - kutsut Daisyn ja Wilman kautta => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
Kuntalaisten ideat ja aloitteet (sisältää myös yritysten, yhdistysten, järjestöjen ja seurojen)	avoin tai tietyille kohderyhmälle rajattu ideointitilaisuus	- avoin kutsu tai kutsu palvelun käyttäjille - vetäjä - yksityiset kuntalaiset ja kolmas sektori asiakokonaisuuden mukaan => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	kuntalaisaloite	- kuntalaisaloite.fi -palvelun tai kunnan yleisen sähköpostin kautta toimitus => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	nuorten ideat ja ehdotukset	- nuorten vaikuttajaryhmä KASVOn kautta - oppilaskuntien kautta - nuorten ohjaajien kautta => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	ikääntyneiden ideat ja ehdotukset	- vanhus- ja vammaisneuvoston kautta => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)
	palautelomake	- kunnan verkkosivujen kautta sähköisellä lomakkeella => valmistelusta vastaa ko. toimiala (-t)

SUUNNITELMA VUOSILLE 2025 – 2027

Tavoite	Toimenpide	Mittari/seuranta	Aikataulu	Vastuutaho
AKTIIVINEN VUOROPUHELU				
Viestinnän tehostaminen eri kanavissa	aktiivinen viestintä osallistumismahdollisuuksista ja tehdyistä osallistumistoimista verkkosivuilla, somekanavilla ja paikallismedioissa	palaute, käytössä olevien kanavien seurantatiedot	jatkuvaa	toimialojen esihenkilöt, markkinointi- ja viestintäkoordinaattori
Viestinnän selkeyttäminen	verkkosivujen selkeyttäminen, tietojen ajantasaisuus ja palvelutietovarannon tehokkaampi käyttöönotto	sivustouudistuksen ja palvelutietovarannon päivityksen valmistuminen	päivitystyö jatkuvaa	toimialojen esihenkilöt, markkinointi- ja viestintäkoordinaattori
Ihmisten kohtaaminen	vuosittaiset kuntalaisillat eri teemoilla, kesäasukastilaisuus, johtoryhmä torilla, vanhempainillat	järjestetyt tilaisuudet ja kävijämäärä, saatu palaute	kuntalaisillat kevät- ja syksy kesäasukastilaisuus ja johtoryhmä torilla kesä vanhempainillat syksy	toimialojen esihenkilöt
Tekniikan hyödyntämisen edistäminen osallistamisessa	sähköiset aloite-, palaute-, kysely- ja viestintäkanavat käytössä	käytössä olevat ratkaisut ja niiden kautta saatu palaute	jatkuvaa, olennaiset puuttuvat kanavat käyttöön vuoden 2025 aikana	hallinto
TEHDÄÄN YHDESSÄ				
Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa	liikunnan kumppanuuspöytä, yrittäjien aamukahvit ja kulttuuri- ja yhdistystoimijoiden yhteistapaamiset säännöllisesti	järjestetty toiminta, osallistujat ja saatu palaute	liikunnan kumppanuuspöytä 2 * v yrittäjien aamukahvit ja kulttuuri- ja yhdistystoimijoiden tapaamiset väh. 4* vuosi	hyvinvointijohtaja, kulttuurikoordinaattori ja liikuntahenkilöstö ja yrityskoordinaattori
ARJEN VAIKUTTAMINEN				
Vaikuttamisen helppous	kotisivuilla selkeä 'vai-kuta' -osio: - lue esityslistat ja pöytäkirjat - tee kuntalaisaloite - anna palautetta - ota yhteyttä luottamushenkilöihin tai viranhaltijoihin - ilmoita tapahtumasi kalenteriin	palaute	käytössä vuonna 2025-	markkinointi- ja viestintäkoordinaattori
Eri ryhmien aktiivinen	vanhus- ja vammaisneuvoston, nuorten	aloitteet ja palautteet osaksi	jatkuvaa, myös osaksi käyttöön	puheenjohtajat ja valmistelijat

vaikuttaminen ja kuuleminen	vaikuttajaryhmä KAS-VOn, liikunnan kumppanuuspöydän, kulttuuri- ja yhdistystoimijoiden koontumisten, yrittäjien ja työttömien konsultointi ja säännölliset tapaamiset	päätöksentekoa	otettavaa EVA -prosessia v. 2025-	
Mielipiteen ilmaisu	kyselyt eri aiheista	kyselyiden tulokset	tarvittaessa	toimialajohtajat/ valmistelijat
Osallistava budjetointi	kuntalaisten yleinen talousarvioriihi tai erikseen rajatun määrärahan käyttötapaehdotukset joko kyselyllä tai kuntalaisillassa	kyselyiden tulokset osaksi päätöksentekoa	vuosittain syksyllä	johtoryhmä
Kuntastrategian laadinta	kuntalaisillat/kuntalaispaneeli osana strategian laadintaa	kuulemisten anti osaksi strategiakonaisuutta	syksy 2025	johtoryhmä
VASTUUNOTTO OSALLISUUDEN EDISTÄMISESTÄ				
Osallisuustyöryhmä	asiakirja käsitellään, päivitetään ja seurataan johtoryhmässä	raportointi päätöksentekijöille tilinpäätöksen yhteydessä	alkaen 2025	johtoryhmä
Osallisuussuunnitelman työhyteistöön vakiinnuttaminen ja tekijöiden sitouttaminen	esihenkilöt vievät toimintatavat yksiköiden arkeen	Palautteet	alkaen 2025	esihenkilöt

LIITE 1. OSALLISTAJAN MUISTILISTA

1. Olen päättämässä asiasta tai kehittämässä palvelua, josta on hyvä kuulla kuntalaisten näkemyksiä.
2. Selvitän, mitä tahoja asia koskee ja valitsen osallisuuden menetelmistä sopivan tavan tai useampia sopivia tapoja kuntalaisten osallistumiseen.
3. Olen innostava ja ylläpidän avointa keskustelukulttuuria.
4. Suhtaudun saatuihin kommentteihin ja ideoihin avoimesti ja kiitän kuntalaisia heidän panoksesta.
5. Viestin osallistumisen tuloksista eli siitä, miten saadut kommentit ja ideat kytketään päätöksentekoon tai palveluun
6. Seuraan osallistumisen vaikutuksia ja toistan hyväksi havaittuja menetelmiä.